

## Az ügyeleti feladatellátás „költségkímélő lehetőségéről” és jogszerű megoldásairól

Dr. Kószegfalvi Edit, Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Kórháza

**Az összefoglaló az Európai Bíróságok ítéletét a magyar közalkalmazotti törvénnyel és rendeleteivel szembe állító vita jelen helyzetét foglalja össze, különös tekintettel az ügyeleti (sürgősségi) feladatellátás különböző formáira. Az egészségpolitika homlokterébe került sürgősségi ellátás sarokpontja az orvosi ügyeleti szolgálat. A szerző ismerteti az ügyeleti szolgálat különböző jogviszonyban történő ellátásának alapvető szempontjait, majd sorra veszi, mit vegyen figyelembe a menedzsment és a munkatársak az újítást jelentő szabadfoglalkozású orvoslás, a közreműködői szerződési formákban. A publikáció célja, hogy az elmúlt időszak tapasztalatai alapján segítsen a mindkét félnek megfelelő jogviszony kialakításában.**

### ALAPVETÉSEK

A sürgősségi ellátás megvalósításának egyik formája a műszak szerinti feladatellátás és készenléti szolgálat mellett az ügyeleti szolgálat megszervezése. Az ügyeleti szolgálat ellátására ma a hatályos jogszabályok az alábbi lehetőségeket kínálják:

- alkalmazotti jogviszony keretében, ügyeleti szolgálat ellátása,
- az ügyeleti szolgálat ellátásában szakorvos jelölt bevonása,
- szabadfoglalkozású jogviszony keretében történő ügyeleti szolgálati ellátás,
- közreműködői szerződés keretében történő ügyeleti feladatellátás.

Az egészségügyi szolgáltatóknak a lehetőségek vizsgálata során szükséges áttekinteni az egyes jogviszonyokban történő ügyeleti szolgálati ellátásra vonatkozó jogszabályi környezetet, ezek előnyei és hátrányai mérlegelése alapján kell meghozni a döntését. Az alkalmazotti jogviszony keretében történő ügyeleti ellátás, amely a sürgősségi ellátásnak igen jelentős területét öleli át, a munkáltató számára egyik oldalról előnyt jelenthet, hiszen a munkajogi szabályok által szabályozott keretek között láttatja el az ügyeleti szolgálatot, rendelkezésre áll a munkajog világában ismert rendkívüli munkavégzés jogintézménye, és 2004. május 1-től pedig az önkéntes többletmunka megállapodás, annak érdekében, hogy folyamatos módon tudja az ügyeleti szolgálatot biztosítani. A jelenleg hatályos Magyar Munkajogi Szabályok lehetőséget biztosítanak az egészségügyi ügyeleti ellátás vonatkozásában olyan speciális szabályok megalkotására,

amely többek között az ügyelet alatti munkaidő átalányban való meghatározását teszi lehetővé, illetőleg az ügyeleti feladat ellátás garantált minimális díjazását határozza meg. A közszférában az ügyelet alatti rendkívüli munkavégzés mértékére, az ügyelet díjazására vonatkozóan alkalmazhatók a 233/2000. (XII. 23.) Kormányrendeletben foglalt szabályok. Ez az ágazati kormányrendelet meghatározza az egyes ügyeleti típusokhoz kapcsolódó minimális garantált díj összegét, és egy minimális garantált munkaidő tartam mértékét azzal, hogy természetesen a felek Kollektív Szerződésben ezen szabályoktól eltérve kedvezőbb szabályokat is megállapíthatnak. A rendkívüli munkavégzésre vonatkozó hazai szabályok az ügyelet alatti effektív munkavégzést ismerik el munkaidőnek, azaz ezen időpont számít be a napi, heti munkaidőbe. A napi pihenőidőre vonatkozó szabályok betartása komoly problémát jelent az ügyeleti szolgálat megszervezése során. Ugyanis a két munkavégzés megkezdése között 11, de legalább 8 órás napi pihenőidőt a dolgozó számára biztosítani kellene, ugyanakkor köztudottan a létszámhiányra tekintettel az ügyeleti szolgálatokat követően az egészségügyi dolgozók tovább folytatják a munkavégzést és nagyon sok esetben, a két munkavégzés közötti napi pihenő kiadására vonatkozó szabályok nem kerülnek betartásra. Az is gondot jelent, hogy amennyiben az Európai Bíróság ítéletét figyelembe vesszük, akkor nem lenne mód az ügyeleti szolgálat alatti munkaidő külön mérésére, átalányként való meghatározására, hiszen az európai bírósági ítélet az ügyelet teljes időtartamát munkaidőnek minősítette. Itt azonban szükséges hozzátenni, hogy jelenleg ennek a felülvizsgálata folyamatban van. A megoldást egy olyan Európai Unió direktíva jelenthetne, amely a munkaidő és a pihenőidő mellett az ügyelet fogalmát is megjelentené, és így el lehetne helyezni a munka világában, a munkaidő és a pihenőidő közé az ügyeletet, amely részben munkavégzésből, és részben munkavégzésre való rendelkezésre állásból áll.

### SAKORVOSJELÖLTEK ALKALMAZÁSA

Az alkalmazotti jogviszony mellett lehetőség van szakorvos jelöltek bevonására az ügyeleti feladatellátásba. A szakorvos jelöltek vonatkozásában egy átmeneti szabály került a 2004. évi LXXXIV. Törvényben (jogállási törvény) élve az uniós direktívával való jogharmonizáció átmeneti szabályozási lehetőségével. A szakorvos jelölt részére 2007. augusztus 1-ig heti 58, majd 2009. július 31-ig heti 56 óra erejéig rendelhető el munkaidő. Természetesen, a szakorvos

jelöltek számára is lehetőség van önkéntes többletmunka megállapodásra, akkor az önkéntes többletmunka megállapodás terhére történik az ügyeleti feladat ellátása. Ha azonban ilyen megállapodás megkötésére nem kerül sor, akkor a munkáltató a magasabb mértékű elrendelhető munkaidő mértékére tekintettel be tudja vonni a szakorvos jelöltet az ügyeleti feladat ellátásba, természetesen, megfelelő felügyelet biztosítása mellett.

## SZABADFOGLALKOZÁSÚ JOGVISZONY

Az alkalmazotti foglalkoztatás mellett 2004. május 1-től lehetőség van szabadfoglalkozású jogviszony létesítésére, amely egy megbízási jogviszony, speciális törvényi garanciák mellett. Azaz, a polgári jog szabályai mellett alkalmazni kell, az ún. jogállási törvénynek a szabadfoglalkozású jogviszony létesítésére vonatkozó rendelkezéseit. Az ügyeleti feladat ellátásban így az egészségügyi szolgáltató, mint megbízó bevonhat szabadfoglalkozású jogviszonyban álló, egészségügyi dolgozót, akivel akár oly módon is köthet megbízási szerződést, hogy annak tárgya kifejezetten az ügyeleti feladat ellátás legyen. Főállású ügyeletteljesítési feladatot ellátó szabadfoglalkozású jogviszony is létesíthető, és ebben az esetben a szabadfoglalkozású jogviszonyban álló a sürgősségi feladatellátás keretében csak ügyeleti feladatot lát el. Tekintettel arra, hogy ebben az esetben nem a munkajogi szabályok az irányadók, így a feleknek a szabadfoglalkozású jogviszonyra vonatkozó szerződésben részletesen szabályozni kell az ügyeleti feladatellátás feltételeit, szakmai elvárásait.

Az egészségügyi dolgozó az alkalmazotti jogviszonyban történő foglalkoztatás mellett a szabadfoglalkozású jogviszonyra vonatkozó megbízási szerződést is köthet az egészségügyi szolgáltatóval. Nagyon fontos, a szabadfoglalkozású jogviszonyban állónak nem kell ÁNTSZ működési engedély, és fő szabály szerint nem kell felelősségbiztosítási szerződés sem. Természetesen figyelembe kell venni, az ún. jogállási törvény azon rendelkezéseit, amely előírja, hogy mely kérdésekben kell kötelező módon megállapodni a szerződésben. A szerződéskötés a két fél egyező akaratán alapulhat, így egyik fél sem igényelheti egyoldalúan, hogy a másik fél vele szabadfoglalkozású jogviszonyra vonatkozó szerződést kössön. Aki az alkalmazotti jogviszony helyett szabadfoglalkozású jogviszonyra vonatkozó szerződést köt, annak tudomásul kell venni, hogy az egészségügyi tevékenység ellátására a Polgári Jog szabályai lesznek az irányadók, illetőleg az ún. Jogállási Törvényben az egészségügyi tevékenység időtartamára vonatkozó szabályokat kell figyelembe venni, de nem kerül alkalmazásra az alkalmazotti jogviszonyban állókra vonatkozó Közalkalmazotti törvény, Munka Törvénykönyv szabályai. Ezért nagyon fontos, hogy megfelelő tartalmú szerződést készítsenek a felek, és rendezzék különösen a kártérítési felelősség, a távollét, a felmondási idő kérdését, hiszen itt már nem a Munka Törvénykönyv szabályai lesznek az irányadók. Nagyon fontos,

hogy a szabadfoglalkozású jogviszonyban álló az egészségügyi szolgáltató nevében, annak felelősségére végzi a tevékenységet, és ha esetlegesen kárt okoz, akkor is az egészségügyi szolgáltatónak kell a beteg irányában helytállni, azzal, hogy a megbízottra annak közrehatása arányában továbbháríthatja a kárt.

## KÖZREMŰKÖDŐI JOGVISZONY

Az egészségügyi szolgáltató, amennyiben alkalmazottal, szabadfoglalkozású szakemberrel nem tudja az ügyeleti feladatot ellátni, és lehetősége van a fenntartó döntése alapján arra, hogy szakmai alapfeladatkörébe tartozó feladatai ellátására külső szolgáltatót vegyen igénybe, ún. közreműködői szerződést köthet. A közreműködői szerződéseknél a legfontosabb feltételnek tekinthető, hogy az egységes szakmai szintű ellátás biztonságát nem veszélyeztetheti a közreműködő igénybevétele. A közreműködő ÁNTSZ működési engedéllyel rendelkező egészségügyi szolgáltató, amely a megbízó egészségügyi szolgáltató nevében és felelősségére vesz részt az ügyeleti feladatellátásban. A közreműködői szerződésben szükséges rendezni, hogy a feladatellátáshoz szükséges személyi, tárgyi feltételrendszert ki milyen módon fogja biztosítani. A közreműködői szerződésben szabályozható a kérdés oly módon is, hogy a felek, – azaz a megbízó és a közreműködő – közösen biztosítják a feladat ellátásához szükséges személyi, tárgyi feltételrendszert. A közreműködőnek a személyi feltételrendszer biztosítása keretében természetesen rendelkeznie kell megfelelő szakértelemmel bíró személyekkel. Fontos kérdés, hogy a közreműködőnek van-e lehetősége további közreműködőt bevonni a feladatellátásba. A módosult jogszabályi előírások alapján igen, azzal a feltétellel, ha a további közreműködő személyesen vesz részt az ügyeleti feladatellátásban. Felvetődhet a közreműködéssel kapcsolatosan, hogy az alkalmazotti jogviszonyban álló orvos részt vállalhat-e a közreműködői ügyeleti feladat ellátásában annál az egészségügyi szolgáltatónál, ahol ő alkalmazotti jogviszonyban áll. Tiltó szabály nincs e tekintetben, hiszen a szerződést a szolgáltató nem a dolgozóval, hanem egy társasággal köti meg, ezért álláspontom szerint nincs annak akadálya, hogy egy alkalmazott közreműködői egészségügyi szolgáltató keretein belül az ügyeleti feladatellátásban részt vegyen. Természetesen fontos szabály, hogy az adott munkavállaló részéről az egészségügyi tevékenység mértéke a napi 12 órát nem haladhatja meg, így összeadódik az alkalmazotti és a közreműködő jogviszony keretében végzett egészségügyi tevékenység időtartama.

A közreműködői szerződés egyre szélesebb körben terjed el. Önálló jogszabály a közreműködői szerződésre nincs, de a működési engedélyekről szóló 96/2003. (VII. 15.) Kormányrendelet, a 43/2003. (VII. 29.) ESZCSM. Rendelet, illetőleg a 43/1999. (III. 3.) Kormányrendeletben megtaláljuk a közreműködői szerződésekre vonatkozó szabályokat. A közreműködői szerződés tevékenységére vonatkozóan

nincs tiltó szabály, azonban a közreműködő igénybevétele az ellátás szakmai szintjét, egységességét, biztonságát nem veszélyeztetheti, és ennek vizsgálata részben a működési engedélyt kiadó ÁNTSZ feladata. E mellett maga a fenntartó is eldöntheti, hogy egyáltalán lehetőséget biztosít-e az egészségügyi szolgáltató számára, hogy a szakmai alapfeladat ellátásában külső szolgáltatót, közreműködőt vonjon be. Nagyon fontos, hogy a közreműködőnek is rendelkeznie kell működési engedéllyel, így egy adott szolgáltatás vonatkozásában, mind a közreműködőt igénybe vevő, mind magának a közreműködőnek is lesz működési engedélye. A működési engedélyben természetesen megjelenik, hogy az adott feladatot az egészségügyi szolgáltató közreműködő igénybevételeivel, vagy közreműködői minőségében látja el.

Fontos szabály még, hogy a közreműködő és az egészségügyi szolgáltató közötti együttműködés szabályait rögzíteni kell az egészségügyi szolgáltató szervezeti működési szabályzatában. Itt kell lefektetni az intézmény szakmai elvárásait, a szakmai utasítási jog alakulását. Mivel az egészségügyi szolgáltató szolgáltatást vásárol, ha a szolgáltatás mértéke a közbeszerzési értékhatárt eléri, akkor a közbeszerzési szabályokat is figyelembe kell venni. A közbeszerzés itt annyiban kedvező az egészségügyi szolgáltatók számára, hogy az ún. egyszerű közbeszerzési eljárási szabályokat nem kell alkalmazni a kétmillió forintot elérő szolgáltatások esetében, ugyanis ez a szolgáltatási kör kikerült az egyszerű közbeszerzési eljárás szabályai alól. Ugyanakkor a nemzeti értékhatárt elérő szolgáltatások esetén már nem mellőzhető a közbeszerzési törvény szabályainak az alkalmazása.

## AZ ALAPELLÁTÁS TERÜLETE

Szükséges foglalkozni az alapellátási ügyeletnek a kérdésével is. Az alapellátás vonatkozásában is lehetőség

van arra, hogy az ellátásért felelős önkormányzat, vagy az általa létrehozott költségvetési intézmény alkalmazott, vagy szabadfoglalkozású jogviszonyban állóval láttassa el az alapellátási ügyeletet. Bonyolítja a helyzetet, hogy a háziiorvosi alapellátású praxisok döntő többségben, ún. ellátási szerződés kerül megkötésre a háziiorvosokkal, és ezen ellátási szerződés rögzíti, hogy a háziiorvos részt vállal sürgősségi feladatellátásban, azaz az ügyeleti és készenléti szolgálatban. Itt fontos megjegyezni, hogy a vállalkozó háziiorvosok esetében az ügyelet, készenléti feladatellátására nem alkalmazhatóak a munkajogi szabályok, hiszen itt a felek között egy polgári jogi szerződés kerül megkötésre az alapellátási egészségügyi szolgáltatás biztosítására. Ugyanakkor a 2004. évi LXXXIV., az ún. Jogállási Törvény alapján itt is szükséges betartani azon szabályt, hogy a napi 12 órát nem haladhatja meg az elvégzett egészségügyi tevékenység mértéke, és hat havi átlagban a heti 60 órát. Ezért amikor az önkormányzat a háziiorvosokkal rendezi az ügyeleti, készenléti feladatellátásban való részvételt, akkor ezen törvényi szabályok betartása mellett kell, hogy a megállapodások megszülessenek. Természetesen a felek szabadon határozzák meg az ügyeleti, készenléti díj mértékét. A megállapodásnál figyelembe vehetik az alkalmazotti jogviszony területén elfogadott díjtételeket, az orvosok szakmai testületének, a Magyar Orvosi Kamarának a díjtételekre vonatkozó ajánlásait, de mindentféleképpen a felek megállapodása alakítja ki a végleges megbízási díjat. Annak sincs akadálya, hogy az önkormányzat külső szolgáltatót vonjon be az ügyeleti feladatellátásba, azaz meghirdesse az alapellátási, ügyeleti, készenléti szolgálat ellátását. Ebben az esetben nem a háziiorvosi feladatellátás keretében történik az ügyeleti, készenléti szolgálat, hanem egy külső egészségügyi szolgáltató biztosítja azt. Természetesen, a háziiorvosok is pályázhatnak az ügyeleti, készenléti szolgálat ellátására, más egészségügyi szolgáltató mellett.

## A SZERZŐ BEMUTATÁSA



**Dr. Kőszegfalvi Edit** Jelenleg a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Kórház Jogi osztály vezetője. Az intézeti jogi munka mellett a munkajog és betegjog vonatkozásában számos cikket publikált, illetőleg az Egészségügyi és Szociális Munkaügyi Kézikönyv és az

Egészségügyi és Betegjogi Kézikönyv szerzője. 1983. április 1. Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Kórháza – Munkaügyi Osztály – munkaügyi csoportvezető. 1987. szeptember 1. Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Kórháza – intézeti jogász. 1999. EGVE Jogi Bizottság Elnöke. 2000. Betegjogi Koordinátori Tanács tagja. 2004-től az EGVE alelnöke.